

Wyrok z dnia 9 lutego 2006 r.

II PK 160/05

Przewidziana w art. 100 § 2 pkt 4 k.p. „dbałość pracownika o dobro zakładu” to dbałość o zakład pracy rozumiany przedmiotowo jako jednostka organizacyjna będąca miejscem pracy.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 lutego 2006 r. sprawy z powództwa Jacka M., Danuty M. przeciwko Mariuszowi S. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 10 lutego 2005 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, po rozpoznaniu sprawy z powództwa Jacka M. i Danuty M. przeciwko Mariuszowi S., wyrokiem z dnia 10 lutego 2005 r. [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r. [...] w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 43.301,29 zł, tytułem odszkodowania za wyrządzoną im szkodę wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 grudnia 2002 r.

W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny przejął jako własne ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji, nie podzielił jednak ich prawnej kwalifikacji.

Powodowie prowadzili od 1992 r. działalność gospodarczą polegającą przede wszystkim na sprzedaży regałów archiwalnych, magazynowych i mebli biurowych (metalowych). W styczniu 1996 r. zatrudnili pozwanego na stanowisku do spraw

handlowych. Do jego obowiązków należało pozyskiwanie klientów i doprowadzanie do zawierania transakcji. Pozwanemu nie przedstawiono pisemnie tzw. zakresu czynności. Nie zawarto z nim również umowy o zakazie konkurencji. Z dniem 30 stycznia 1998 r. pozwany zarejestrował własną działalność gospodarczą - między innymi - w zakresie handlu i sprzedaży detalicznej. Zajmował się również sprzedażą mebli biurowych, przede wszystkim drewnianych. Podczas zatrudnienia u powodów, przeprowadził siedemnaście transakcji dotyczących mebli. Prowadzone przeciwko pozwanemu postępowanie karne w związku rzekomym podejmowaniem względem powodów nieuczciwej konkurencji zostało umorzone, gdyż nie stwierdzono znamion przestępstwa opisanego w art. 23 ust. 1 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.).

W ocenie Sądu Apelacyjnego istotne jest ustalenie, że pozwany w dniu 17 czerwca 1997 r. zobowiązał się do przestrzegania tajemnicy handlowej i nieujawniania informacji o dostawcach, odbiorcach itp. [...]. W tym świetle podjęcie działalności, która narusza lub zagraża uzasadnionemu interesowi pracodawcy stoi w sprzeczności z obowiązkiem dbałości o dobro pracodawcy (art. 100 § 2 pkt 4 k.p.). Stąd też kwestię odpowiedzialności pozwanego z tego tytułu należy rozpatrywać w kontekście art. 122 k.p. Jeśli zatem powodowie ponieśli szkodę i jej wysokość określili racjonalnie, to przy braku dowodu przeciwnego obowiązek jej wyrównania spoczywa na pozwanym. Roszczenie powodów jest zatem uzasadnione.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożył pozwany. Zaskarżając go w całości, zarzucił naruszenie: 1) art. 22 Konstytucji RP, przez niezasadne przyjęcie, że sam fakt powstania pomiędzy stronami stosunku pracy prowadzi do ograniczenia jego prawa do prowadzenia działalności gospodarczej; 2) art. 122 k.p., wyrażające się w przyjęciu, że w sprawie zostały spełnione przesłanki odszkodowawczej odpowiedzialności; 3) art. 291 § 2 k.p., poprzez przyjęcie, że roszczenie powodów nie jest przedawnione; 4) art. 415 k.c., poprzez niezasadne zastosowanie i przyjęcie, że zachowanie pozwanego jest bezprawne; 5) art. 6 k.c., wyrażające się w jego niezastosowaniu; 6) art. 481 k.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwany spóźnił się ze spełnieniem świadczenia od dnia 23 grudnia 2002 r., gdy tymczasem powództwo nie zostało poprzedzone wezwaniem do zapłaty i zostało rozszerzone z kwoty 40.000 zł do wysokości 43.301,29 zł dopiero w toku postępowania.

Poza tym skarżący wskazywał na naruszenie prawa procesowego: 1) art. 328 § 2 k.p.c., wyrażające się w sporządzeniu uzasadniania w sposób uchybiający zasa-

dom uzasadniania wyroków; 2) art. 233 k.p.c., poprzez dokonanie szeregu ustaleń niemających oparcia w materiale dowodowym oraz 3) art. 324 § 2 k.p.c. w związku z art. 326 § 3 k.p.c., poprzez „niewskazanie powodów sporządzenia zdania odrębnego”.

W ocenie skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do rozważenia zasad materialnej odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 122 k.p., w sytuacji gdy pracodawca wywodzi swe roszczenia jedynie z faktu prowadzenia przez pracownika w okresie zatrudnienia własnej działalności gospodarczej. Istotne jest zatem zbadanie, czy jej prowadzenie wystarcza do przyjęcia, że zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 122 k.p.

Niezależnie od tego zauważenia wymaga, że w aktach sprawy znajduje się zdanie odrębne sędziego sprawozdawcy, które wyraźnie wskazuje na konieczność wydania wyroku oddalającego żądanie powodów ze względu na nietrafne przyjęcie, iż pracownik nie może prowadzić takiej samej działalności gospodarczej jak pracodawca i że podjęcie takiej działalności nie prowadzi automatycznie do naruszenia pracowniczego obowiązku dbałości o dobro pracodawcy i w konsekwencji do odpowiedzialności pracownika na podstawie art. 122 k.p.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie domagali się jej odrzucenia lub odmowy przyjęcia do rozpoznania albo oddalenia w całości. Ich zdaniem sformułowane zarzuty są bezpodstawne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest uzasadniony zarzut kasacji naruszenia art. 328 k.p.c. Przepis art. 328 § 2 k.p.c. określa, co powinno zawierać uzasadnienie orzeczenia. Rację ma skarżący zarzucając uzasadnieniu uchybienia. Przepisu art. 328 § 2 k.p.c. nie można jednak rozumieć tak, że niepoprawnie sporządzone uzasadnienie bezpośrednio przekłada się na wadliwość rozstrzygnięcia. Można by tak mówić dopiero wówczas, gdyby uzasadnienie odsuwało możliwość oceny zasadności rozumowania sądu na użytek rozstrzygnięcia w sprawie (por. wyrok SN z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01). Nie jest również uzasadniony zarzut naruszenia art. 324 § 2 w związku z art. 326 § 3 k.p.c., przez niepoinformowanie pozwanego przy ogłoszeniu wyroku o złożeniu zdania odrębnego. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie nakładają na sąd

orzekający takiego obowiązku. Nie wynika on też z powołanych przez skarżącego przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Zasługuje na uwzględnienie zarzut kasacji naruszenia art., 122 k.p. Według tego przepisu, jeżeli pracownik umyślnie wyrządził szkodę, jest obowiązany do jej naprawienia w pełnej wysokości. Przepis ten nie ma charakteru samodzielnego, stanowi fragment kodeksowej regulacji odpowiedzialności materialnej pracownika (art. 114-127 k.p.), której przesłankami są bezprawność działania w postaci naruszenia obowiązku pracowniczego, wina umyślna, szkoda, związek przyczynowy między działaniem (zaniechaniem) pracownika a powstałą szkodą. Wykazanie okoliczności uzasadniających odpowiedzialność materialną pracownika obciąża pracodawcę (art. 116 k.p.).

Bezprawność działania pracownika oznacza naruszenie przez niego określonych, zawartych w obowiązującym prawie lub wynikających z umowy o pracę nakazów (zakazów) działania lub zaniechania. Skarżący w kasacji wskazuje, że nie można uznać za bezprawne podjęcie przez pracownika działalności gospodarczej o profilu zbliżonym do działalności prowadzonej przez pracodawcę ze względu na przewidzianą art. 22 Konstytucji zasadę swobody działalności gospodarczej, której ograniczenie jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy i tylko ze względu na ważny interes publiczny. Konsekwencje wyprowadzane przez skarżącego z tego przepisu są jednak zbyt daleko idące i nie uwzględniają sytuacji, kiedy obywatel dobrowolnie wchodzi w określone relacje prawne, z których mogą wynikać dla niego pewne ograniczenia, również w przedmiocie swobody prowadzenia działalności gospodarczej. Takie ograniczenia mogą przewidywać przepisy prawa pracy, mogą one wynikać z umowy między pracownikiem i pracodawcą. W szczególności zakaz prowadzenia działalności gospodarczej mającej charakter konkurencyjny w stosunku do pracodawcy może wynikać z umowy. Jeżeli prowadzenie takiej działalności nie zostało zabronione umową o zakazie konkurencji (art. 101¹ k.p.), to nie wynika stąd jeszcze pełna swoboda pracownika podejmowania działalności gospodarczej, obejmująca ten sam, czy zbliżony profil do działalności pracodawcy. W ramach stosunku pracy na pracowniku ciąży ustawowy obowiązek dbałości o dobro pracodawcy. Wyrażony w art. 100 § 2 pkt 4 k.p. obowiązek pracownika „dbać o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę” jest określany powszechnie - w skrócie - jako obowiązek dbałości o interesy pracodawcy. Wydaje się, że ustawodawca nieprzypadkowo

wyraźnie formułuje obowiązek pracownika dbałości o „dobro zakładu pracy” rozumianego przedmiotowo jako jednostka organizacyjna, będąca miejscem pracy, a tym samym wspólną wartością, „dobrem” nie tylko pracodawcy, ale również zatrudnionych pracowników. Działania pracownika godzące w tę wspólną wartość będą stanowiły naruszenie obowiązku przewidzianego art. 100 § 2 pkt 4 k.p.

Odnosząc te ustalenia do rozpoznawanej sprawy nie można przyjmować, że w każdym przypadku podejmowania przez zatrudnionego pracownika działalności gospodarczej o zbliżonym, a nawet tożsamym charakterze z działalnością pracodawcy, dochodzi do naruszenia obowiązku pracownika dbałości o dobro zakładu pracy, np. w sytuacji tożsamości przedmiotu działalności, ale różnych adresatów wytworzonych produktów lub świadczonych usług. Ten aspekt rozpoznawanej sprawy, wymagający precyzyjnych ustaleń, nie został należycie rozważony przez Sąd Apelacyjny, który skłonny jest przyjmować tu swego rodzaju automatyzm między prowadzeniem przez pracownika działalności gospodarczej o tym samym profilu co pracodawca, a naruszeniem obowiązku dbałości o dobro zakładu pracy. W każdym razie ta istotna kwestia nie została należycie wyjaśniona, przyjęte przez Sąd Apelacyjny ustalenie odnośnie do profilu działalności pozwanego, odbiega ponadto od ustaleń Sądu Okręgowego. Wprawdzie sąd drugiej instancji może czynić ustalenia odbiegające od ustaleń sądu pierwszej instancji, nawet bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999 nr 7-8, poz. 123), jednak w związku z przyznaniem sądowi drugiej instancji roli sądu merytorycznego może to nastąpić po wszechstronnym rozważeniu zebranego w sprawie materiału i dopiero po dokonaniu takiego procesu intelektualnego, dokonanie oceny mocy i wiarygodności dowodów według własnego przekonania. W tym kontekście zarzut kasacji naruszenia art. 233 k.p.c. jest trafny.

Naruszenie przez pracownika jego obowiązków może powodować dla niego różne skutki: może powodować rozwiązanie umowy o pracę, stanowić podstawę do zastosowania środków odpowiedzialności porządkowej (o ile są to przekroczenia, o których mowa w art. 108 k.p.), względnie uzasadniać odpowiedzialność materialną pracownika. Nieodzowną przesłanką tej ostatniej, jak już podkreślono, jest powstanie szkody. Stanowisko Sądu Apelacyjnego, według którego nie tylko sama szkoda, ale również jej wysokość może wynikać z twierdzeń powoda, któremu pozwany nie prze-

ciwstawił „przeciwdowodu” nie zasługuje na akceptację w sytuacji, kiedy pozwany kwestionował w ogóle fakt wyrządzenia stronie powodowej szkody.

Zarzut kasacji naruszenia przepisu art. 415 k.c. jest dowolny. Sąd Apelacyjny przyjął bowiem, że pozwany nie dopuścił się czynu nieuczciwej konkurencji. Odpowiedzialność odszkodowawczą na zasadach prawa cywilnego uzasadnia po myśli art. 18 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji czyn nieuczciwej konkurencji pracownika przewidziany art. 11 tej ustawy.

Z przytoczonych motywów, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

=====